

EN MIDSOMMARNATTSDRÖM

I den gamla staden Aten hade man fordom en lag, som gav stadens medborgare rätt att tvinga sina döttrar till giftermål med vem det vara månede. Om en dotter vägrade att gifta sig med den man hennes fader utsett till hennes make, hade fadern laglig rätt att föra henne till döden, men som det ej hör till vanligheterna, att fäder önska sina barn döden, även om dessa skulle vara en smula gensträviga, så hände det sällan eller aldrig, att denna lag behövde tillämpas. Men nog förekom det, att den då och då användes som ett hot mot stadens unga fröknar.

En gång kom emellertid en gammal man vid namn Egeus verkligen till hertig Teseus, som då regerade i Aten, och klagade över att hans dotter Hermia, som han hade bestämt för Demetrius, en ung atenare av förnäm familj, vägrade att lyda honom, därför att hon älskade en annan ung man, vars namn var Ly-

sander. Egeus begärde rättvisa av Theseus och fordrade att lagen skulle tillämpas i hela sin stränghet mot hans dotter.

Hermia anförde till försvar för sin ohörsamhet, att Demetrius tidigare hade uppvaktat hennes goda väninna Helena och att Helena var ända till vansinne förälskad i Demetrius. Men detta goda skäl för Hermias vägran att åttlyda sin faders påbud förmådde ej beveka den oböjliga gubben.

Nu var Theseus visserligen en mild och nådig furste, men att ändra landets lagar stod ej i hans makt. Därför kunde han endast ge Hermia fyra dagar att betänka sig, och om hon, när de voro över, framhärdade i sitt beslut, måste hon dö.

Med detta besked fick Hermia lämna hertigens palats. Hon begav sig genast till sin älskade och berättade för honom, i vilken fara hon svävade och att hon antingen måste avstå från Lysander och gifta sig med Demetrius eller efter fyra dagar mista livet.

Lysander blev djupt bedrövad över dessa smärtsamma nyheter. Men plötsligt erinrade han sig, att han hade en faster, som bodde en bit utanför staden, och att lagens arm ej skulle kunna nå Hermia där, eftersom Athens lagar endast och allenast gällde för själva staden. Han föreslog därför Hermia, att hon redan samma natt skulle smyga sig ut ur föräldrahemmet och följa med honom till fasterns hus, där de sedan kunde gifta sig.

”Jag skall möta dig i skogen ett par fjärdingsväg utanför staden”, sade Lysander, ”i den vackra skogen, där vi så mången majmorgon vandrat omkring med Helena.”

Hermia gick med förtjusning in på detta förslag och omtalade ej sin planerade flykt för någon annan än sin kära Helena. Denna var svekfull nog att gå och tala om alltsammans för Demetrius, och detta bedrägeri mot sin väninna begick hon för det fattiga nöjet att få följa sin trolöse gosse till skogen, ty hon visste alltför väl, att Demetrius skulle följa efter Hermia dit. Men vilka dårskaper gör ej en flicka för sin kärlek?

Skogen, där Lysander och Hermia överenskommit att mötas, var ett älsklingstillhåll för de små andeväsen, som kallas älvor. Mellan träden där höllo älvakungen Oberon och älvadrottningen Titania sina midnattsfester med allt sitt luftiga följe.

Men vid denna tid rådde bitter osämja mellan småfolkets konung och drottning. De träffades aldrig i månskenet på de mjuka, skuggiga skogsstigarna utan att gräla, så att alla de små älvorna i deras följe till slut kröpo upp i ollonskalen och gömde sig av rädsla.

Orsaken till den ledsamma trätan var Titanias vägran att låta Oberon få till page en bortbytt pilt, vars moder varit hennes vän. Vid moderns död hade älvadrottningen stulit barnet från dess amma och uppfostrat honom i skogen.

Den natt, då de älskande skulle mötas, var Titania ute på sin skogspromenad i sällskap med några av sina hovtärnor. Då mötte hon Oberon i spetsen för alla sina älvriddare.

”Otur med månskensmötet, stolts Titania!” sade älvakungen.

Men han fick svar på tal:

"Du här, svartsjuke Oberon! Fort undan, älvor! Hans umgänge har jag avsvurit mig."

"Dröj, hetsiga älva. Är icke jag din man? Varföre gör Titania sin Oberon emot? Giv mig till följesven den stulna gossen!"

"En fåfäng önskan", svarade Titania. "Jag säljer ej den gossen för hela ditt älvarike."

Och hon gick sin väg i vredesmod.

"Nå, gå då!" sade Oberon, "men innan morgonen gryr, skall du få sona denna skymf."

Och han skickade efter Puck, som var hans gunstling och statsminister.

Puck eller, som han ibland också kallades, Nisse-god-dräng, var en skälmsk och förslagen ande, som brukade vända upp och ned på byarna i trakten med sina tjuvstreck. Ibland smög han in i mjölk-kamrarna och skummade mjölken, ibland for han, liten och lätt som han var, huvudstupa i smörkärnan, och sen kunde pigan arbeta bäst hon ville, något smör fick hon inte, så länge han höll på med sin trolldans. Och byns drängar gick det inte bättre: när Puck började konstra i bryggkitteln, så kunde man vara säker på att få ölet förstört. Om några grannar träffats en kväll för att få sig en bågare öl i gott sällskap, kunde Puck i skepnad av ett stekt äpple hoppa upp i en ölmugg, och när sen matronan skulle dricka, studsade han upp mot hennes läppar, så att hon spillde ut allt ölet över sin infallna haka. Och ögonblicket efteråt, när samma hedersgumma betänksamt skulle slå sig ner och berätta en sorgesam historia för grannkvinnorna, var Puck framme och drog undan den trebenta stolen, och pladask, där låg hon stac-

karn, till ogemen förlustelse för hela sällskapet, som kiknade av skratt och bedyrade, att de aldrig haft maken till glad kväll.

”Hör hit, Puck!” sade Oberon till den lille skumraskälskande muntergöken, ”du skall hämta mig en blomma, som flickorna kalla ’kärlekslust’; dryper man dess saft på en sovandes ögon, blir han ohjälpligt förälskad i den första varelse han i vaket tillstånd får syn på. Lite sådan saft skall jag drypa på Titanias ögonlock när hon sover, och när hon sen öppnar ögonen, blir hon kär i det första hon ser, det må vara björn, lejon, markatta eller babian. Och innan jag löser hennes ögon från förtrollningen igen, vilket jag kan med en annan ört jag känner till, skall hon minsann få ge mig den där ungersvennen till page.”

Denna upptågsplan var något för Puck, som hade sin fröjd i allsköns ofog, och han ilade åstad att efterkomma sin husbondes befallning. Medan Oberon väntade på Pucks återkomst, fick han se Demetrius och Helena komma in i skogen och blev vittne till Demetrius’ förebråelser mot Helena för att hon följde efter honom. Hon bad honom så bevekande att minnas deras forna kärlek och de trohetseder han svurit henne, men han var hård och stygg och sade hon kunde söka kärlek hos skogens vilda djur.

Älvakungen, som var alla trogna älskandes vän, kände stort medlidande med Helena. Kanske hade han sett henne i de lyckliga dagar, då hon ännu var älskad av Demetrius, på någon av de månskensvandringar i skogens svala dunkel, som Lysander talat om. Vare därmed hur som helst, när Puck återvände

med den lilla purpurröda blomman, sade Oberon till sin lille hovmästare:

”Tag ett stycke av denna ört; här har varit en älsklig flicka från Aten, som är kär i en man, vilken blott föraktar henne. Om du finner honom sovande, så dryp några droppar kärlekssaft i hans ögon, men laga att hon är i närheten, så att hon, den försmådda, blir den första varelse hans vakna öga får skåda. Du skall känna igen mannen på hans atenska dräkt.”

Puck lovade, att allt skulle ske till punkt och pricka, och sedan begav sig Oberon, osedd av Titania, till hennes sovgemak, där hon beredde sig för nattens vila. Älvadrottningens boning var en liten kulle, där timjan, gullviva och luktviol växte under en sänghimmel av kaprifol och nyponblom. Där sov alltid Titania någon del av natten; och till täckte hade hon ett gnistrande ormskinn, som i all sin litenhet gott räckte till att svepa om en liten älva.

Han fann Titania utdelande befallningar till sina älvor, hur de skulle använda tiden medan hon sov.

”En del av er”, sade hennes majestät, ”skall döda mask i myskrosknopparna, en del skall jaga flädermöss och hämta deras lädervingar till kappor åt mina små tärnor, och en del håller vakt, så att icke den bråkiga ugglan kommer och stör mig med sina midnattstjut. Men sjung mig först i sömn.”

Då började de sjunga denna sång:

Spräcklig orm med giftig tand
Och igelkott, försvinnen nu!
Ödla, ormslå! Ej ett grand
Skadas får vår älvafru.
Näktergal, strö toners gull!

Sjung med oss ditt vyssalull!
 Vyssa, vyssa, vyssalull; vyssa, vyssa, vyssalull.
 Otyg, trolltyg, vätt och rå
 Stilla! för vår drottning skull.
 Nu godnatt med vyssalull.

När älvorna hade sjungit sin drottning i sömn med denna vackra vaggvisa, lämnade de henne för att utföra de viktiga uppdrag hon ålagt dem. Då smög sig Oberon försiktigt fram till sin Titania och presade ut några droppar av örtens saft på hennes ögonlock, medan han viskade:

Den du ser, ur sömnen fri,
 skall din stora kärlek bli.

Men låtom oss återvända till Hermia, som samma natt rymt från föräldrahemmet för att undgå straffet för sin vägran att gifta sig med Demetrius. När hon hunnit till skogen, fann hon där före sig sin älskade Lysander, ivrig att föra henne till sin faders hus. Men innan de kommit halvvägs genom skogen, var Hermia så trött, att Lysander övertalade henne att vila ut till morgonen på den mjuka mossan, ty han var mycket rädd om sin älskade som av kärlek till honom vågat till och med sitt liv. Själv lade han sig på marken en bit därifrån, och snart sovo de bägge två. Så fann Puck dem, och när han fick se den sovande ynglingen i sin atenska dräkt och den vackra flickan strax intill, slöt han genast, att detta måste vara den unga damen från Aten och hennes kallsinnige gosse, som han av Oberon blivit sänd att uppspana. Helt naturligt tyckte han då, eftersom de voro ensamma, att hon borde bli den första varelse

han skulle få se, när de vaknade, och därför göt han utan vidare funderingar några droppar av den röda blommans saft i ögat på Lysander.

Men nu ville det sig inte bättre, än att Helena kom samma väg, och i stället för Hermia blev det första föremål Lysanders öga mötte vid uppvaknandet. Och otroligt men sant, så stark var förtroendet, att hans kärlek till Hermia var som bortblåst och Lysander i stället blev förälskad i Helena.

Om han blott när han vaknade, först fått syn på Hermia, så hade Pucks misstag ej betytt något, ty Lysander kunde ej nog hålla av sin trogna käresta. Men att den stackars ynglingen av älvornas trollkonst skulle drivas till glömska av sin egen Hermia och nödgas löpa efter en annan kvinna, lämnande Hermia ensam kvar i skogen mitt i natten, det var i sanning för bedrövligt.

Missödet hade tillgått på följande sätt. Som vi förut berättat, försökte Helena att hålla jämna steg med Demetrius, när han så bryskt sprang ifrån henne. Men hon kunde ej länge fortsätta den ojämna kapplöpningen, ty gäller det uthållighet äro ju männen långt bättre löpare än kvinnorna. Helena förlojade snart Demetrius ur sikte; och medan hon så strövade omkring, nedslagen och modlös, kom hon rakt på det ställe där Lysander låg och sov.

"Nej se!" sade hon, "där ligger Lysander på bara marken. Är han död eller sover han?"

Och hon vidrörde lätt hans skuldra:

"Vak upp, Lysander, om du är vid liv."

Då slog Lysander upp ögonen och började genast under inflytande av kärleksörtens saft att tilltala

henne med ord av den mest svärmiska kärlek och beundran. Han sade, att hennes skönhet överglänste Hermias mer än duvan korpen och att han med fröjd skulle gå genom eld för hennes skull, och många andra galanta artigheter av samma slag. Men då Helena visste, att Lysander var hennes vän Hermias trolova- de och bunden vid henne med högtidliga kärlekslöf- ten, blev hon högst uppbragt, när han tilltalade hen- ne på det sättet, ty vad annat kunde hon tro, än att Lysander gjorde narr av henne.

”Ack!” sade hon, ”varför kom jag till världen en- dast för att överallt bli föremål för hån och drift? Är det inte nog, unge man, är det inte nog, att jag aldrig kan få en vänlig blick eller ett gott ord från Demetrius, utan skall du nu förolämpa mig med des- sa låtsade kärleksförklaringar? Jag trodde, att du, Lysander, var för stolt och god för något sådant.”

Med dessa vredgade ord sprang hon sin väg, följd av Lysander, som helt glömt bort sin ännu sovande Hermia.

När Hermia vaknade, blev hon mäkta förskräckt över att finna sig ensam. Hon vandrade omkring i skogen och kunde ej förstå vad det blivit av Lysan- der, eller vart hon skulle gå för att söka honom.

Samtidigt hade Demetrius sprungit sig trött un- der fruktlöst letande efter Hermia och Lysander. Han hade lagt sig att vila och påträffades av Oberon, djupt sovande. Oberon hade genom att utfråga Puck kommit underfund med att denne varit framme och förhäxat fel person, och när han nu fann den han avsåg, beströk han den sovande Demetrius' ögonlock med sin trollsaft. Denne vaknade genast och fick

först av allt syn på Helena, som genast blev föremål för hans kärleksförklaringar, liksom förut för Lysanders. I samma ögonblick uppträdde Lysander på skådeplatsen, hack i häl följd av Hermia, ty genom Pucks olycksaliga misstag hade det nu blivit Hermias tur att springa efter sin älskade. Där stod nu Lysander och Demetrius och talade i munnen på varandra, biktande sin kärlek för Helena, båda under inflytande av samma mäktiga förtrollning.

Den häpna Helena trodde, att Demetrius, Lysander och hennes gamla hjärtevän Hermia alla sammansvurit sig för att driva gäck med henne. Och Hermia var lika förvånad som Helena; hon visste ju ej, varför Lysander och Demetrius, som nyss båda varit intagna i henne, nu flyttat över sin kärlek på väninnan, och för Hermia var saken ej blott en lek.

De båda flickorna, som alltid varit de bästa vänner i världen, började till och med utfara i elakheter mot varandra.

”Det är du, din stygga”, sade Helena, ”som har narrat Lysander att reta mig med låtsade artigheter. Vill du neka till att du har kommenderat din andre tillbedjare Demetrius, som nästan brukade sparka åt mig, till att kalla mig gudinna, nymf, en kär och dyrkad ängel? Han skulle inte tala så till mig, som han avskyr, om du inte eggat honom att driva med mig. Det är elakt av dig, Hermia, att slå dig ihop med karlar för att håna din stackars väninna. Har du glömt skolårens vänskap? Hur ofta ha inte vi två, Hermia, setat på en dyna och sjungit samma sång, medan vi med nålen stickade samma blomma, tecknad på samma duk? Växte vi ej upp som ett tvilling-

körsbär, knappt delbart ens för ögat? Det är ej snällt av dig, det är ej kvinnligt att göra mig, din vän, till mål för edert spe.”

”Du gör mig bestört med dina bittra ord”, sade Hermia; ”ej hånar jag, det tycks du hånar mig.”

”Bevars!” kom svaret rappt, ”fortsätt bara! Hyckla allvar, och gör grimaser åt mig när jag vänder ryggen till! För all del, blinka ni, och gå på med ert snygga skämt! Om det fanns känsla, skick och fasoner i er, skulle ni inte behandla mig så här.”

Medan detta hetsiga samtal pågick mellan Helena och Hermia, gingo Demetrius och Lysander avsides i skogen för att strida om Helenas kärlek.

När flickorna märkte, att de blivit ensamma, började de åter sin trötta skogsvandring, sökande efter sina älskade.

Men älvakungen hade tillsammans med Puck bevittnat deras träta. Så snart alla gått, sade han till denne:

”Detta är ditt slarv, Puck; eller kanske gjorde du det med flit?”

”Ack, skuggors konung”, svarade Puck, ”tro mig, det var ett misstag. Sade du inte själv, att jag skulle känna igen honom på hans atenska kläder? Men jag är inte ledsen över vad som hänt, ty deras gräl gav mig ett gott skratt.”

”Som du hörde”, sade Oberon, ”gingo Demetrius och Lysander att leta upp en lämplig stridsplats. Jag befäller dig att hölja natten i en tjock dimma och föra dessa förälskade bråkmakare så vilse i mörkret, att de inte kunna hitta rätt på varandra. Förställ din röst, locka den ene med den andres tonfall, och

narra dem med hänfulla tillrop att följa dig, allt i den tanken, att det är rivalen, som de höra. Håll på därmed tills de äro så trötta, att de inte örka gå längre, och när du ser, att de somnat, så dryp saften av denna ört i ögat på Lysander. När han vaknar, skall han ha glömt Helena och återvända till sin gamla kärlek, och sedan kunna de fagra ungmörna båda två få den de ha kär och leva lyckliga i tanken, att allt varit en plågsam dröm. Raskt i väg, Puck, så ser jag på mitt håll efter vad min Titania har fått för hjärtans kär.”

Titania sov ännu. Strax intill hittade Oberon en dummerjöns till bonddräng, som hade gått vilse i skogen och somnat, han också.

”Den här”, sade Oberon, ”skall bli min Titanias hjärtevän”, och så satte han åsnehuvud på drängen, vilket pasade honom så bra, som om han aldrig haft annat huvud på skuldrorna. Hur varsamt Oberon än gått till väga, så vaknade den stackaren, steg upp, omedveten om den förändring, som skett med honom, och närmade sig skogsalkoven, där älvadrottningen låg och sov.

”Ack, vem är denna ängel, som jag ser?” sade Titania, i det hon öppnade ögonen, på vilka den lilla röda blomman började verka. ”Är du lika vis, som du är vacker?”

”Håhå, ers nåd”, sade dummerjönsen, ”om jag vore klyftig nog att hitta ut ur den här skogen, så vore jag nöjd och belåten.”

”Önska dig icke bort från denna skog!” sade den betagna drottningen. ”Jag är en älva, och ej av van-

ligt slag. Jag älskar dig. Följ med, så skall jag ge dig älvor små till tärnor.”

Och hon kallade på fyra av sina älvor. De hette Ärtblomma, Spindelväv, Mal och Senapskorn.

”Passa upp på denne fine herre!” befallde Titania dem. ”Lek på hans stig, och dansa till hans ögonfröjd. Ge honom druvor, aprikoser till att äta, och stjal åt honom binas honungssäcker! Kom, slå dig ner, min lilla åsna!” sade hon till drängen, ”och låt mig leka med dina rara, lurviga kinder, och kyssa dina långa, granna öron, hjärtegull!”

”Var är Ärtblomma?” sade den åsnehuvade tölpen, som inte frågade stort efter älvadrottningens kärvänlighet men var mycket stolt över sina nya tjänstendar.

”Här, herre”, sade lilla Ärtblomma.

”Klia mig i huvudet! Var är Spindelväv?”

”Här, herre”, sade Spindelväv.

”Käre herr Spindelväv”, sade den dummerjönsen, ”slå ihjäl den röda humlan på tisteln där borta åt mig, och ge mig honungssäcken, så är ni en snäll herr Spindelväv. Tag bara inte i för häftigt, och akta er, att inte säcken spricker. Det vore tråkigt, om ni fick all honungen över er. Var är Senapskorn?”

”Här, herre”, sade Senapskorn; ”vad önskar ni?”

”Ingenting, herr Senapskorn, jo, ni kan hjälpa herr Ärtblomma att klia. Jag måste gå till barberaren, tror jag, för jag känner mig väldigt luden i ansiktet.”

”Vad vill du ha att äta, älskling?” frågade drottningen. ”Här är en dristig älva; hon skall leta upp ekorrens visthus och hämta nya nötter åt dig.”

"Nog ville jag långt hellre ha en näve torra ärter", sade bonddrängen, som med sitt åsnehuvud hade fått en riktig åsneaptit. "Men nu skall lilla frun inte låta sitt folk störa mig, för jag känner mig upplagd för att sova."

"Ja, sov! jag slingrar mina armar kring dig", sade Titania. "O, hur jag älskar dig, hur jag avgudar dig!"

När älvakungen fick se bonddrängen sova i armarna på Titania, steg han fram och förebrådde henne, att hon slösat sina ömma känslor på en åsna. Detta kunde hon inte neka till, eftersom den dumme drängen låg sluten i hennes armar, prydd med en blomsterkrans, som Titania virat kring hans åsnehuvud. Sedan Oberon retats med henne en stund, bad han att få den bortbytte gossen, och skamsen som hon var över att hennes nya kärlek blivit avslöjad, vågade hon inte längre vägra.

När nu Oberon fått sin länge efterlängtade page, förbarmade han sig över sin Titania, som genom hans muntra påhitt försatts i denna löjligen belägenhet. Han stänkte lite grann av den andra blommans saft på hennes ögon, och genast var älvadrottningen sig själv igen, och frågade sig med förvåning och avsky, hur hon kunnat bli kär i ett sådant missfoster. Därpå befriade Oberon drängen från åsnehuvudet och lät honom drömma vidare, nu med sin egen stackars träskalle.

Sedan nu Oberon och Titania fullständigt försonats, berättade han för henne om de älskande paren och deras nattliga ovänskap. Därpå följdes de åt för att få se slutet på äventyret.

Älvakungen och hans drottning funno de unga

männen och deras kärestor sovande i gröngräset ej långt från varandra. Ty för att gottgöra sitt första misstag hade Puck med största försiktighet och dem ovetande lyckats föra alla fyra till samma ställe. Sedan hade han helt behändigt hävt förtrollningen från Lysanders ögon medelst det motgift, som älva-kungen givit honom.

Hermia vaknade först, fick se sin förlorade Lysander ligga helt nära henne och betraktade honom, grubblande över hans besynnerliga ombytlighet. Plötsligt öppnade Lysander ögonen, och i och med att han såg sin älskade, återfick han sitt av Oberons trollkonster omtöcknade förstånd och med förståndet kärleken till Hermia. De började samtala om nattens äventyr och undrade mycket, om dessa händelser verkligen hade ägt rum, eller om de båda hade haft samma förvirrade dröm.

Under tiden hade också Helena och Demetrius vaknat. Den ljusa slummern hade stillat Helenas plågade och uppbragta sinne, och nu lyssnade hon lycksalig till Demetrius' förnyade ömhetsbetygelser, vilka hon snart med lika mycken förvåning som glädje fann vara uppriktigt menade.

När de sköna nattvandrererskorna nu ej längre voro rivaler, blevo de än en gång goda vänner. Alla stygga ord, som växlats, voro förlåtna, och i endräkt rådgjorde de om vad som vore bäst att göra under närvarande omständigheter. De voro snart ense om att Demetrius, som nu naturligtvis uppgivit alla tankar på Hermia, borde påverka hennes fader, så att den grymma dödsdomen över henne bleve upphävd. Demetrius stod just redo att anträda återfärden till

Aten som fredsmäklare, då de överraskades av Egeus, Hermias fader, som kommit till skogen för att leta reda på sin förlupna dotter.

När Egeus fick veta, att Demetrius numera ej ville gifta sig med hans dotter, satte han sig inte längre emot hennes giftermål med Lysander utan samtyckte till att de skulle fira bröllop på fjärde dagen därefter, just den dag, då Hermia skulle ha förts till döden. Och Helena gav med glädje sitt bifall till att samma dag fira sitt bröllop med sin förlorade men återfunne Demetrius.

Älvakungen och hans drottning voro osynliga åskådare till denna återförening och fingo så glädja sig åt det lyckliga slut, som Oberons vänskapstjänster förlänat denna kärlekssaga. I sin förtjusning beslöto dessa vänliga andar att fira det stundande bröllopet med gillen och lustbarheter över allt sitt rike.

Om nu någon skulle taga anstöt av denna saga om älvor och älvalek och tycka den är otrolig och fantastisk, så behöver han bara tänka sig, att han sovit och drömt, och att alla dessa äventyr äro drömbilder, som han sett i sömnen. Och jag hoppas, att ingen av mina läsare skall vara obillig nog att ta anstöt av en vacker och oskyldig midsommarnattsdröm.